

Hà Nội

dưới góc nhìn khác

Hanoi from a different angle

Thanh Thảo-Lê Hào (thực hiện)

"Làm thế nào để một thành phố hiện đại như Hà Nội xác định được vị trí của mình trong dòng chảy toàn cầu nếu không giữ gìn những di sản văn hóa và kiến trúc phong phú của mình chứ không đơn giản chỉ là cuộc chạy đua giữa được và mất ?!"

How can a modern city like Hanoi position itself in the global flow without giving up its cultural and architectural heritage, which is not simply a gain- or -loss race ?

TS. Michael Waibel (Đại học Việt-Đức)

TS. Michael Waibel - chủ biên cuốn sách Hà Nội-Capital City

Hà Nội, Thăng Long đến nay đã có hơn một ngàn năm tuổi, trải qua nhiều giai đoạn thăng trầm của lịch sử song Hà Nội vẫn giữ được những nét đặc trưng riêng khi so sánh với những thành phố lớn ở Đông Nam Á. Vẫn còn đó những con phố rợp bóng cây, những quảng trường nhỏ, những khu dân cư sống động, những dòng xe máy bất tận. Tuy nhiên, xét về mặt phát triển kinh tế và đô thị, Hà Nội được ví như đang đứng giữa ngã ba đường với yêu cầu phải đáp ứng nhu cầu về nhà ở ngày càng cao của cư dân, sức ép dòng chảy di dân từ các tỉnh lân cận về ngày một nhiều, hay đối mặt với những thách thức ngày càng gia tăng của giao thông đô thị, vấn đề thu hút đầu tư, phát triển công nghiệp và dịch vụ tri thức... song trên hết Hà Nội phải trả lời một câu hỏi lớn đó là: *"Làm thế nào để một thành phố hiện đại như Hà Nội xác định được vị trí của mình trong dòng chảy toàn cầu nếu không giữ gìn những di sản văn hóa và kiến trúc phong phú của mình chứ không đơn giản chỉ là cuộc chạy đua giữa được và mất ?!"* như Tiến

Hanoi, formerly Thanh Long, has a history stretching back for a thousand years. Through numerous ups and downs of the history, Hanoi still preserves its unique features that distinguish it from other big Southeast Asian cities. Tree lined streets, small squares, vibrant residential areas, endless stream of motorbikes are all still there. Hanoi's growth and economic development is at a crossroads, though. It í faced with increasing demand of housing, urban imigration pressure, challenges of urban transportation, investment attraction, industrial development and knowledge service... However, Hanoi has to above all response to a big question: How can a modern city like Hanoi position itself in the global flow without giving up its cultural and architectural heritage, which is not simply a gain- or - loss race ? shared by Dr. Michael Waibel, one of the training experts in charge of urban development Projects at the Institute of Geography of the University of Hamburg, who has spent many years doing scientific research in Vietnam.

Hà Nội nhìn từ trên cao

sĩ Michael Waibel - một trong những chuyên gia giảng dạy và đảm nhận các dự án về phát triển đô thị tại Viện Địa lý của Đại học tổng hợp Hamburg đồng thời cũng đã có rất nhiều năm nghiên cứu khoa học tại Việt Nam đã chia sẻ.

Đầu năm 2014, Tiến sĩ Michael Waibel cùng với Henning Hilbert, giảng viên trường Đại học Việt-Đức (VGU) xuất bản cuốn sách ảnh "Thành phố Hồ Chí Minh: Mega City" đã thu hút được sự quan tâm đông đảo của công chúng và nhanh chóng bán hết trong một khoảng thời gian rất ngắn. Điều đáng chú ý hơn là gần đây ấn phẩm thứ 2 mang tên "Hà Nội - Capital city" của sê ri này được xuất bản với khổ lớn cùng ba thứ tiếng (Đức, Việt, Anh) với trên 600 bức ảnh minh họa, phản ánh đời sống muôn mặt của Hà Nội đang phát triển với những góc nhìn so sánh cũng như trong cách hình dung của chính người dân Hà Nội. Bên cạnh những bức ảnh vô cùng chân thực, có nhiều bài viết của một số cư dân thành phố thể hiện những quan điểm cá nhân đã vẽ nên một bức tranh tổng thể về Thủ đô ngàn năm văn hiến. Cả hai ấn phẩm này là kết quả của nhiều năm nghiên cứu khoa học tại Việt Nam từ những năm 90 của thế kỷ trước, được hỗ trợ bởi Bộ Giáo dục và nghiên cứu của CHLB Đức (BMBF) trong khuôn khổ sáng kiến "Nghiên cứu vì sự phát triển bền vững của các đại đô thị trong tương lai" cũng như kết quả của nhiều hội thảo hợp tác cùng Viện Goethe. Bên cạnh đó, cuốn sách cũng nhận được sự giúp đỡ của nhiều đối tác, doanh nghiệp và các tổ chức khác.

Gần đây, phóng viên Tạp chí Xây dựng và Đô thị đã có cuộc trao đổi ngắn với Tiến sĩ Michael Waibel - chủ biên cuốn sách ảnh HaNoi - Capital để có thêm những chia sẻ của ông về một diện mạo Hà Nội trong con mắt người nước ngoài cũng như những trăn trở xung quanh vấn đề quy hoạch phát triển đô thị.

In the early 2014, Dr. Michael Waibel, along with Henning Hilbert, a lecturer at the Vietnam - Germany University published a photo book titled "Ho Chi Minh city : Mega city". It attracted big attention from the public and was rapidly sold out. What deserves more attention here is that the second edition of the series titled "Hanoi - capital city" has recently been published in big size with three languages (German, Vietnamese, English) containing over 6000 photos, reflecting a diverse life of a developing Hanoi in different angles as well as in the imagination of the Hanoians themselves. Besides true - to - life photos, it also includes a number of articles by some residents conveying their personal viewpoints, making up an overall picture of Hanoi capital of a thousand year of civilisation. The two editions are the results of many years of scientific research since the 90s of the last century, supported by the Germany Ministry of Education and Research (BMBF) under the initiative "Research for the future sustainable development", as well as many workshops in cooperation with Goethe Institute. Besides, the book received support from many other partners, businesses and organisations

Recently, the reporter of the Urban and Construciton Magazine had a short interview with Dr. Michael Waibel, Chief Author of the photo book Hanoi - Capital in which he shared his thoughts about an indenty of Hanoi in the eyes of a foreigner as well as concerns on urban development and planning issue.

Hồ Hoàn Kiếm - trái tim Thủ đô

PV: Để có được những ý tưởng cho cuốn sách: "Hanoi: Capital City", chắc hẳn ông đã dành nhiều tình cảm, tâm huyết, một quá trình nghiên cứu thực sự nghiêm túc? Có cảm nhận nào riêng, đặc biệt hơn của ông dành cho Hà Nội so với những thành phố khác ở Châu Á?

TS. Michael Waibel: Trái ngược với các thành phố khác ở Châu Á, tôi thấy có một điều rất rõ là Hà Nội là trái tim của Thủ đô. Đó là Hồ Hoàn Kiếm và những không gian xanh bao quanh. Cho đến giờ, ở Hà Nội dù có đi đâu thì tôi cũng cố gắng dạo qua Hồ Hoàn Kiếm ít nhất một lần trong ngày. Trung tâm thành phố vẫn là một nơi bao gồm nhiều công trình và dịch vụ với hầu hết là các công trình kiến trúc nhỏ song vẫn chứa đựng tính năng động. Khu vực này có sự kết hợp đặc biệt của những kiểu kiến trúc khác nhau thể hiện lịch sử có một không hai. Nơi đây hội tụ nhiều ảnh hưởng lịch sử khác nhau, tạo nên một tổng hòa kiến trúc khác biệt đầy cảm hứng: Những di tích thể hiện sự oai nghiêm của bậc đế vương, những đại lộ hào nhoáng rợp bóng cây từ thời thực dân Pháp, những tòa biệt thự phô trương nằm trong những khu vườn yên tĩnh, rất nhiều đền chùa thanh tịnh, vô số những công trình mang tính biểu tượng từ thời kỳ đỉnh cao của nền kinh tế kế hoạch xã hội chủ nghĩa, và những tòa nhà mới làm toát lên dấu ấn của nền kinh tế tư bản, của sự phát triển và đổi mới. Một nét đặc trưng quan trọng khác của Hà Nội tất nhiên là cây xanh. Mặc dù còn đó nhiều vấn đề về hiện đại hóa và môi trường nhưng Hà Nội vẫn giữ được nét duyên dáng của nó.

Kiến trúc phố cổ cần được bảo tồn đúng cách

PV: Được biết Ông đặc biệt nhấn mạnh đến việc gìn giữ những di sản văn hóa, kiến trúc trong dòng chảy toàn cầu. Cụ thể hơn, bằng nghiên cứu và trải nghiệm có được trong nhiều năm, ông muốn chia sẻ điều gì để Hà Nội có thể làm tốt phần việc này trong thời gian tới?

TS. Michael Waibel: Tôi nghĩ chúng ta cần phải nâng cao nhận thức của chính quyền và người dân về di sản đô thị, đặc biệt là nhà ở. Ví dụ ở phía Nam phố cổ có hàng chục biệt thự tuyệt đẹp được xây theo phong cách nghệ thuật Deco trong những năm 20, 30 do những kiến trúc sư thế hệ đầu tiên của Việt Nam thực hiện. Thật tiếc là ngày càng nhiều những biệt thự kiểu này đang bị phá đi để nhường chỗ cho các khu thương mại. Các di sản kiến trúc không chỉ bị phá hủy mà tồi tệ hơn là chủ của nó cũng ngày càng thờ ơ với việc bảo tồn chúng. Ví dụ như trong phố cổ người ta đã thay những mái nhà lợp ngói bằng những tấm tôn đơn giản vì mái ngói bị dột nước trong nhiều năm qua. Cửa chớp bằng gỗ, một trong những nét đặc trưng của Hà Nội cổ thì hầu hết bị thay thế bởi song sắt hoặc cửa sổ kính. Nhìn chung, mọi người còn thiếu phương pháp bảo tồn và đổi mới đúng cách, kết quả là nhiều tòa nhà trở nên xuống cấp đến mức chỉ còn cách phá đi. Các nhà hoạch định chính sách cũng dường như chưa để ý nhiều đến việc ngoài các công trình kiến trúc tôn giáo hoặc biểu tượng văn hóa như Nhà Hát Lớn thì nhà ở cũng là một phần của di sản kiến trúc. Những người sở hữu nhà nên được cấp vốn để tu sửa và phải được hướng dẫn tu sửa làm sao cho đúng cách.

PV: Một số chuyên gia cho rằng: “Kiến thức và kinh nghiệm trong quy hoạch quản lý đô thị là một trong những yếu tố cốt lõi, ông nghĩ sao?”

TS. Michael Waibel: Kiến thức và kinh nghiệm trong quy hoạch đô thị có tầm quan trọng thiết yếu, đó là điều không phải bàn cãi. Tuy nhiên, quy hoạch, ít nhất là ở Đức, có liên quan rất nhiều đến việc thu xếp lợi ích giữa những các bên liên quan trong phát triển đô thị. Quy hoạch đô thị không chỉ là về vấn đề thiết kế đô thị, quy hoạch tổng thể mà còn liên quan hầu hết đến vấn đề giao tiếp, quan hệ. Ở Đức chúng tôi có một nền văn hóa quy hoạch khác, tuy nhiên cũng phải thừa nhận là động lực phát triển mạnh mẽ hơn nhiều so với Việt Nam.

PV: Quan niệm của ông về một đô thị hiện đại?

TS. Michael Waibel: Nói chung, một đô thị hiện đại và văn minh phải là một nơi có chất lượng sống tốt và cơ hội (kinh tế) cho người dân. Nó không chỉ phục vụ và đại diện cho lợi ích của người giàu. Đó là một đô thị năng động và có nhân văn đô thị, phát triển phức hợp, có địa điểm công cộng hấp dẫn, hạ tầng kỹ thuật và xã hội đầy đủ, hệ thống giao thông công cộng hấp dẫn và một môi trường đô thị lành mạnh. Đô thị đó phải quan tâm đến việc bảo tồn di sản văn hóa nhưng cũng đón nhận đổi mới trong bối cảnh hội nhập toàn cầu. Việc đưa ra quyết định chính trị phải là sự kết hợp chặt chẽ giữa cấp cơ sở và cấp lãnh đạo. Ở đó, quản trị đô thị tốt không chỉ là việc của chính quyền đô thị mà còn phải có cả nguyện vọng của xã hội dân sự. Một đô thị tốt phải là một nơi mà người dân đô thị sẽ cảm thấy tự hào về nơi mình đang sống. Nếu người dân cảm thấy mình là một phần của đô thị nơi mình sinh sống, họ sẽ sống một cách có trách nhiệm hơn và đóng góp vào sự phát triển đô thị bền vững. Tất nhiên đó chỉ là tầm nhìn mang tính lý tưởng hóa. Thực tế thì trong một đô thị có nhiều lợi ích xung đột bởi quy mô dân cư rất đa dạng. Ví dụ những người bán hàng rong và buôn bán lật vặt tràn ngập hàng ngày trong thành phố thì sao? Rõ ràng họ không phù hợp với hình ảnh của một đô thị hiện đại. Cho đến giờ, tôi có cảm giác rằng vẫn có khả năng cân bằng lợi ích của cư dân đô thị với lợi ích của chính quyền đô thị bằng cách làm ít mang tính thủ tục hơn và thể chế hóa. Những nhà hoạch định có thể đóng vai trò quan trọng trong việc này.

Một trong những kiểu biệt thự tuyệt đẹp được xây theo phong cách nghệ thuật Deco vẫn bền vững cùng thời gian

PV: Bàn về những thách thức đối với sự phát triển bền vững của đô thị Việt Nam nói chung cũng như Hà Nội nói riêng, ông sẽ nhìn nhận ở những khía cạnh nào?

TS. Michael Waibel: Theo ý kiến của tôi, vấn đề lớn nhất mà việc phát triển đô thị của Hà Nội đang phải đối mặt ngay lúc này là vấn đề ô nhiễm không khí trầm trọng. Nó thực sự làm giảm chất lượng sống trong thành phố. Ngoài ra, các bạn sẽ cần những hình thức giao thông đô thị bền vững hơn để một phần nào đó làm giảm sự ô nhiễm này. Bên cạnh đó các làng nghề thủ công ở ngoại thành Hà Nội cũng cần được hỗ trợ để giảm thiểu ô nhiễm môi trường do họ gây ra. Ngoài ra, mọi người cũng cần ý thức được rằng khoảng 50% lượng tiêu thụ điện của Việt Nam đến từ nhà ở. Tôi thấy có nhiều tiềm năng trong việc tiết kiệm năng lượng và khí thải qua việc khuyến khích sử dụng nhà ở thích ứng với biến đổi khí hậu và nhà tiết kiệm năng lượng. Một cơ hội lớn khác để giảm khí thải hiệu ứng nhà kính là sử dụng không gian đô thị nén. Hiện tại, tôi lại đang thấy sự phát triển theo chiều hướng ngược lại, ví dụ như việc đô thị hóa không có tổ chức, đặc biệt là khu vực phía Tây Hà Nội.

Các làng nghề thủ công ở ngoại thành Hà Nội cũng cần được hỗ trợ để giảm thiểu ô nhiễm môi trường

PV: Ông hình dung bức tranh về Hà Nội trong tương lai 10, 20 năm tới sẽ như thế nào?

TS. Michael Waibel: Trong 10-20 năm tới, hy vọng Hà Nội sẽ có một hệ thống giao thông công cộng hiệu quả bao gồm xe buýt nhanh và xe buýt thông thường. Tôi hy vọng Hà Nội vẫn sẽ là Thủ đô của giao thông hai bánh vì điều đó tiết kiệm không gian rất lớn. Tôi cũng hy vọng khi đó sẽ có hệ thống xe máy công cộng và làn đường cho người đi xe máy. Tôi sẽ có thể lái xe máy dọc đường đê sông Hồng, ví dụ như vậy. Về việc đi lại cá nhân bằng xe gắn máy, tôi mong rằng Hà Nội sẽ chuyển sang sử dụng phương tiện bằng điện, một cải tiến đáng kể để giảm ô nhiễm không khí và sẽ có quy định bắt buộc sử dụng công nghệ lọc để giảm ô nhiễm.

Thách thức chủ yếu cho Hà Nội là làm thế nào để tạo lập vị trí là một đô thị tầm quốc tế trong bối cảnh cạnh tranh toàn cầu mà vẫn giữ được di sản văn hóa, kiến trúc của mình. Thành phố sẽ phải đáp ứng nhu cầu mức sống cao hơn cho người dân; phải giải quyết vấn đề di dân liên tục từ nông thôn vào thành thị; khắc phục vấn đề giao thông và cuối cùng nhưng không kém phần quan trọng là tạo môi trường cho các nhà đầu tư nước ngoài và các ngành công nghiệp tri thức. Thách thức đối với Hà Nội là tạo nên nét độc đáo riêng trong bối cảnh cạnh tranh toàn cầu thay vì rơi vào thế lệ thuộc.

PV: Cảm ơn ông về sự chia sẻ!

